

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

СХВАЛЕНО

Вченою радою Центральноукраїнського
державного університету
імені Володимира Винниченка
(протокол № 9 від «9» лютого 2026 р.)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор Центральноукраїнського
державного університету імені
Володимира Винниченка

Євген СОБОЛЬ

«09» лютого 2026 р.

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
«Асистент педагога в інклюзивній освіті:
сучасні підходи та професійні практики»

Розробник(и):

Центральноукраїнський держаний університет імені Володимира Винниченка

Доларес ЗАВІТРЕНКО - кандидат педагогічних наук, доцентка кафедри спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

Олена НАГОРНА - кандидат педагогічних наук, старший доцентка кафедри спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка)

Напрямок підвищення кваліфікації: напрям підвищення кваліфікації «Асистент педагога в інклюзивній освіті: сучасні підходи та професійні практики» передбачає удосконалення професійних компетентностей, необхідних для організації та забезпечення освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання. Напрямок охоплює питання нормативно-правового забезпечення діяльності асистента педагога, командної взаємодії з педагогічними працівниками та батьками, участі в розробленні індивідуальної програми розвитку, адаптації та модифікації освітнього середовища й навчальних матеріалів, застосування сучасних технологій психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН України від 04.11.2025 року № 1451) та Базового компонента дошкільної освіти (державного стандарту).

Термін дії програми: з 09.02.2026 до 31.12.2030 року.

Рецензенти:

ДУБІНКА Микола, доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету освітніх наук та мистецтв;

СТАНКЕВИЧ Наталія, директор КЗ «НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР «СУЗІР'Я ДОБРОТИ» КРОПИВНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

ОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Складники програми	Зміст програми
Актуальність програми	Актуальність програми «Асистент учителя в інклюзивній освіті: сучасні підходи та професійні практики» зумовлена сучасними тенденціями розвитку національної системи освіти, спрямованими на забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх здобувачів незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, потреб і можливостей. Упровадження принципів інклюзивної освіти, розбудова безбар'єрного освітнього середовища, забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на навчання за місцем проживання потребують підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати в умовах інклюзивного освітнього середовища. Особлива роль у забезпеченні успішності інклюзивного навчання належить асистенту педагога, який є важливим учасником команди психолого-педагогічного супроводу. Його професійна діяльність спрямована на підтримку здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, сприяння їхній соціалізації, адаптації до освітнього середовища, розвитку навчальної мотивації та формуванню життєвих компетентностей. Водночас сучасні виклики, пов'язані зі збільшенням кількості дітей, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі, вимагають від асистента педагога постійного оновлення знань, удосконалення професійних умінь і навичок, опанування новітніх технологій навчання та супроводу. Програма враховує сучасні підходи до організації інклюзивного навчання, положення міжнародних і національних нормативно-правових документів у сфері освіти, концепції Universal Design for Learning (UDL), Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (ICF), принципи людиноцентризму, партнерської взаємодії та доказових практик. Значну увагу приділено питанням адаптації та модифікації освітнього процесу, створення інклюзивного

	освітнього середовища, реалізації індивідуальної програми розвитку, використання сучасних методів і технологій підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація програми сприятиме розвитку професійних компетентностей асистентів учителів, підвищенню якості їхньої професійної діяльності, удосконаленню навичок командної взаємодії з педагогами, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та батьками, а також забезпеченню ефективного психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти. Отримані знання та практичні навички сприятимуть підвищенню якості інклюзивного навчання та створенню безпечного, доступного й комфортного освітнього середовища для кожної дитини.
Цільова група	Асистенти вчителів закладів загальної середньої освіти, асистенти вихователів закладів дошкільної освіти, педагогічні працівники, які здійснюють професійну діяльність в умовах інклюзивного навчання, фахівці команд психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, а також особи, які планують працювати в системі інклюзивної освіти.
Обсяг (тривалість)	Загальна тривалість навчання складає – 15 год./ 0,5 кредита ECTS (0,75 кредита ECTS з урахуванням самостійної роботи)
Особливості реалізації програми	Програму розроблено відповідно до Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 04.11.2025 № 1451), Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти), Закону України «Про освіту», Закону України «Про повну загальну середню освіту», Закону України «Про дошкільну освіту», а також інших нормативно-правових актів, що регламентують організацію інклюзивного навчання та діяльність асистента вчителя (асистента вихователя).

	Програма враховує сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти, принципи безбар'єрності, рівного доступу до якісної освіти, дитиноцентризму, педагогіки партнерства, універсального дизайну в навчанні (UDL), положення Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (ICF), а також кращі вітчизняні та міжнародні практики психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Зміст програми спрямований на розвиток професійних компетентностей асистентів учителів та інших педагогічних працівників щодо організації інклюзивного освітнього середовища, забезпечення ефективної участі здобувачів освіти в освітньому процесі, реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, здійснення адаптації та модифікації освітнього процесу, а також налагодження міждисциплінарної взаємодії всіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу.
Програма спрямована на розвиток	Предметно-методичної компетентності (А2), психологічної компетентності (Б1), емоційно-етичної компетентності (Б2), компетентності педагогічного партнерства (Б3), інклюзивної компетентності (В1), організаційної компетентності (Г2), здатності до навчання впродовж життя (Д1). Перелік зазначених компетентностей узгоджується з компетентностями, визначеними у професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 №1225), оскільки професійного стандарту для асистентів вчителів наразі не розроблено.
Форма підвищення кваліфікації	Очна, очно-дистанційна, дистанційна (платформа Google Workspace for Education)
Мета підвищення кваліфікації	Розвиток і вдосконалення професійних компетентностей асистентів учителів та інших педагогічних працівників щодо організації й забезпечення якісного інклюзивного освітнього процесу, здійснення психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, створення безпечного, доступного та безбар'єрного освітнього середовища, а також впровадження сучасних підходів, технологій і

	практик інклюзивної освіти відповідно до вимог державних стандартів освіти та актуальних нормативно-правових документів. Програма спрямована на формування здатності ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу, здійснювати адаптацію та модифікацію освітнього середовища і навчальних матеріалів, брати участь у розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, застосовувати інноваційні та доказові практики підтримки дітей з особливими освітніми потребами, сприяти їхній успішній соціалізації, навчанню та всебічному розвитку.
Завдання підвищення кваліфікації	– поглибити знання слухачів щодо нормативно-правових засад організації інклюзивного навчання та професійної діяльності асистента педагога; – ознайомити з сучасними концепціями, підходами та тенденціями розвитку інклюзивної освіти в Україні та світі; – сформувати розуміння особливостей психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами та шляхів забезпечення їхньої ефективної участі в освітньому процесі; – удосконалити вміння здійснювати психолого-педагогічний супровід здобувачів освіти в умовах інклюзивного навчання; – розвинути навички участі в розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, адаптації та модифікації освітнього середовища, змісту навчання й навчальних матеріалів; – сформувати здатність застосовувати сучасні педагогічні технології, методи та доказові практики підтримки дітей з особливими освітніми потребами; – удосконалити навички ефективної взаємодії з учителями, вихователями, батьками, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та іншими членами команди психолого-педагогічного супроводу; – розвинути компетентності щодо створення безпечного, доступного, інклюзивного та безбар'єрного освітнього середовища; – сприяти розвитку професійної рефлексії, готовності до самоосвіти, професійного самовдосконалення та впровадження інноваційних практик у професійній діяльності;

	– забезпечити готовність до реалізації положень державних стандартів освіти та принципів якісної інклюзивної освіти в професійній діяльності.
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:	<i>Професійні компетентності:</i> <i>А.2. Предметно-методичної, через здатність використовувати сучасні та ефективні методики, прийоми, форми навчання, формуючи та розвиваючи в учнів ключові компетентності; здійснювати оцінювання результатів навчання на засадах компетентнісного підходу.</i> <i>Б.1. Психологічної, через здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, ідентичності, формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.</i> <i>Б.3. Компетентність педагогічного партнерства, через здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.</i> <i>В.1. Інклюзивної, через здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.</i> <i>Г.2. Організаційної, через здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів; організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності.</i>
Очікувані результати підвищення кваліфікації	<i>Знання та розуміння:</i> – законодавчих, нормативно-правових і організаційних засад функціонування інклюзивної освіти в Україні;

	– концептуальних засад, принципів, цінностей і сучасних тенденцій розвитку інклюзивної освіти; – ролі, функцій, завдань та професійних компетентностей асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі; – особливостей організації освітнього процесу для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами; – принципів діяльності команди психолого-педагогічного супроводу та механізмів ефективної міжпрофесійної взаємодії; – особливостей психофізичного розвитку, навчання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами; – сутності педагогічного спостереження, його значення для визначення освітніх потреб дитини та планування підтримки; – принципів розроблення та реалізації індивідуальної програми розвитку; – підходів до адаптації та модифікації освітнього середовища, змісту, методів і засобів навчання; – принципів універсального дизайну в навчанні (UDL), безбар'єрності та забезпечення рівного доступу до освіти; – ролі сім'ї в освітньому процесі та значення партнерської взаємодії між закладом освіти і батьками; – функцій та напрямів діяльності інклюзивно-ресурсних центрів у системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами; – сучасних методів, технологій і доказових практик психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному освітньому середовищі. <i>Уміння:</i> – організовувати та здійснювати професійну діяльність відповідно до функціональних обов'язків асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі; – ефективно взаємодіяти з учителем, батьками, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та іншими членами команди психолого-педагогічного супроводу;
--	---

	– застосовувати принципи партнерства, дитиноцентризму та інклюзивного підходу в професійній діяльності; – проводити педагогічне спостереження за розвитком, навчальною діяльністю та поведінкою здобувачів освіти, аналізувати та узагальнювати отримані результати; – брати участь у розробленні, реалізації та моніторингу індивідуальної програми розвитку; – визначати потреби здобувачів освіти в додатковій підтримці та сприяти їх задоволенню в межах освітнього процесу; – здійснювати адаптацію освітнього середовища, навчальних матеріалів, методів і форм навчання відповідно до індивідуальних особливостей здобувачів освіти; – використовувати сучасні педагогічні технології та практики підтримки дітей з особливими освітніми потребами; – сприяти формуванню позитивного психологічного клімату, розвитку комунікації та соціальної взаємодії в учнівському колективі; – забезпечувати безпечне, доступне та інклюзивне освітнє середовище; – здійснювати професійну рефлексію, оцінювати результати власної діяльності та визначати напрями подальшого професійного розвитку. <i>Диспозиції (цінності, ставлення):</i> – усвідомлення цінності інклюзивної освіти як механізму забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх здобувачів освіти; – повагу до людської гідності, унікальності, різноманітності та індивідуальних особливостей кожної дитини; – дотримання принципів недискримінації, рівності можливостей, безбар'єрності та соціальної інклюзії; – позитивне ставлення до впровадження інклюзивних практик в освітньому процесі; – готовність до партнерської взаємодії з учителями, батьками, фахівцями супроводу та іншими учасниками освітнього процесу;
--	--

	– відповідальне ставлення до виконання професійних обов’язків та забезпечення найкращих інтересів дитини; – толерантність, емпатію, педагогічний такт і здатність до конструктивної комунікації; – готовність до командної роботи та міжпрофесійної співпраці; – прагнення до постійного професійного розвитку, самовдосконалення та впровадження інноваційних освітніх практик; – усвідомлення важливості створення безпечного, підтримувального та психологічно комфортного освітнього середовища для кожного здобувача освіти; – готовність до рефлексії власної професійної діяльності та відповідального прийняття педагогічних рішень.
Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:	Загальний бал програми – 100. Загальний бал виводиться шляхом додавання трьох видів робіт: два практичних завдання та підсумкове тестування. <i>Формула виведення загального балу:</i> Загальний бал = ПЗ1 + ПЗ2 + ПТ. ПЗ1 – практичне завдання №1 (від 0 до 35). ПЗ2 – практичне завдання №2 (від 0 до 35). ПТ – оцінка за підсумковий тест (від 0 до 30). <i>Підсумкова шкала:</i> 100 – 90 – відмінно, 89 – 80 – добре, 79 – 60 – задовільно, 59 – 0 – незадовільно (не зараховано). Для отримання сертифіката про підвищення кваліфікації загальний бал має бути не нижче 60.
Документ про підвищення кваліфікації:	Сертифікат про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 15 годин / 0,5 кредиту ЄКТС.
Вартість навчання:	500 грн

1. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

З метою реалізації державної політики у сфері інклюзивної освіти та забезпечення якісного освітнього процесу для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами запропонована програма підвищення кваліфікації «Асистент педагога в інклюзивній освіті: сучасні підходи та професійні практики» зорієнтована на професійний розвиток асистентів учителів, асистентів вихователів та інших педагогічних працівників, які здійснюють професійну діяльність в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Програма спрямована на розвиток і вдосконалення професійних компетентностей слухачів щодо організації інклюзивного навчання, здійснення психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, ефективної командної взаємодії, співпраці з батьками та фахівцями супроводу, а також впровадження сучасних підходів і практик інклюзивної освіти відповідно до вимог державних стандартів освіти та чинного законодавства України.

Програма складається із двох модулів:

МОДУЛЬ I. Організація професійної діяльності асистента педагога в інклюзивному освітньому середовищі.

МОДУЛЬ II. Командний підхід у забезпеченні якісного інклюзивного навчання.

Для організації освітнього процесу та забезпечення зворотного зв'язку використовується вебсервіс – Google Classroom. Синхронний режим дистанційної форми навчальних занять забезпечуватиметься через відео конференцію Google Meet.

Зміст програми характеризується чіткою практичною спрямованістю, передбачає виконання практико орієнтованих завдань, розвиток професійних умінь і навичок, використання реальних або наближених до практики ситуацій, а також формування здатності до самостійного застосування знань у професійній діяльності.

Теоретична складова програми реалізована через лекційні заняття з елементами інтерактивності та тренінгу. Практична складова – через практико орієнтовані заняття; майстерки, практичні заняття та сесії з обміну практичним досвідом.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчальних матеріалів та виконання варіативних практико орієнтованих завдань.

Програмою передбачено проведення інтерактивних лекційних занять. Особливістю пропонованих практичних занять є використання цифрових ресурсів та пошук планів альтернативних шляхів розв'язування задач тощо.

Вид діяльності: інтерактивні лекції; практичні заняття (майстер-класи); дискусії (тематичні, подіумні); вебінари; конференції (з обміну досвідом, підсумкові, наукові, інтернет- конференції тощо); самостійна робота у вигляді моніторингу та оцінки результатів пропонованих освітніх змін.

Підсумкові заходи проводяться у вигляді підсумкового тестування.

На етапі завершення навчання за програмою слухачі складають підсумковий тест із 25 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичні завдання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 15 годин / 0,5 кредит ЄКТС.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин				
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ I. Організація професійної діяльності асистента педагога в інклюзивному освітньому середовищі						
1.1	Професійна діяльність асистента педагога в інклюзивному класі: функції, роль, завдання та відповідальність. Командна взаємодія та моделі спільного викладання.	2	2	2		6
1.2	Спостереження як інструмент оцінювання освітніх потреб здобувачів освіти: роль асистента педагога в зборі та аналізі інформації.	2	2	1		5
	Разом:	4	4	3		11
МОДУЛЬ II. Командний підхід у забезпеченні якісного інклюзивного навчання						
2.1	Команда психолого-педагогічного супроводу: принципи діяльності, склад, функції та організація міждисциплінарної взаємодії.		2	2		4
2.2	Партнерська взаємодія із сім'єю дитини як чинник успішної реалізації інклюзивного навчання.		2	2		4
2.3	Інклюзивно-ресурсні центри в системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами:	2		0,5		2,5

	напрями діяльності та взаємодія із закладами освіти.					
	<i>Підсумковий контроль</i>				1	1
	Разом:	2	4	4,5		11,5
	Усього:	6	8	7,5	1	22,5
	Фактична тривалість:					15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ I. Організація професійної діяльності асистента педагога в інклюзивному освітньому середовищі

Тема 1.1. Професійна діяльність асистента педагога в інклюзивному класі: функції, роль, завдання та відповідальність. Командна взаємодія та моделі спільного викладання.

Нормативно-правове забезпечення діяльності асистента педагога в умовах інклюзивного навчання. Професійний стандарт та посадові обов'язки асистента педагога. Роль асистента педагога в організації та забезпеченні інклюзивного освітнього процесу. Основні функції, завдання, права та відповідальність асистента педагога. Етичні засади професійної діяльності. Професійна компетентність асистента педагога та шляхи її розвитку.

Командний підхід в організації інклюзивного навчання. Особливості взаємодії асистента педагога з учителем, фахівцями психолого-педагогічного супроводу, адміністрацією закладу освіти та батьками. Партнерська комунікація та ефективна взаємодія в інклюзивному класі. Планування спільної діяльності педагога та асистента педагога.

Моделі спільного викладання (co-teaching): один навчає – інший підтримує; паралельне викладання; станційне викладання; альтернативне викладання; командне викладання. Особливості застосування моделей спільного викладання в інклюзивному класі. Розподіл ролей та відповідальності між педагогом і асистентом педагога. Практики забезпечення участі здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в освітньому процесі.

Тема 1.2. Спостереження як інструмент оцінювання освітніх потреб здобувачів освіти: роль асистента педагога в зборі та аналізі інформації.

Сутність, мета та значення педагогічного спостереження в умовах інклюзивного навчання. Спостереження як складова процесу виявлення освітніх потреб здобувачів освіти та визначення необхідного рівня підтримки. Роль асистента педагога в організації та проведенні спостереження за навчальною діяльністю, поведінкою, комунікацією, соціальною взаємодією та емоційним станом дитини.

Методи, форми та інструменти педагогічного спостереження. Особливості збору, фіксації, систематизації та аналізу інформації про індивідуальні особливості розвитку й навчання здобувачів освіти. Ведення документації та дотримання етичних принципів під час збору інформації. Використання результатів спостереження для планування освітнього процесу, визначення адаптацій і модифікацій, розроблення та реалізації індивідуальної програми розвитку.

Взаємодія асистента педагога з учителем, батьками та членами команди психолого-педагогічного супроводу в процесі обміну інформацією та прийняття рішень щодо забезпечення освітніх потреб здобувача освіти. Практичні аспекти застосування результатів спостереження для підвищення ефективності інклюзивного навчання та створення сприятливого освітнього середовища.

МОДУЛЬ 2. Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі.

Тема 2.1. Команда психолого-педагогічного супроводу: основні завдання, склад, основні функції членів команди.

Нормативно-правові засади діяльності команди психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання. Мета, завдання та принципи діяльності команди супроводу. Склад команди психолого-педагогічного супроводу, функції та відповідальність її членів. Роль керівника закладу освіти, педагогічних працівників, асистента педагога, практичного психолога, соціального педагога, фахівців інклюзивно-ресурсного центру та батьків у забезпеченні якісної підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Міждисциплінарний підхід як основа ефективного психолого-педагогічного супроводу. Організація взаємодії між учасниками команди, координація спільної діяльності, розподіл функцій та відповідальності. Особливості проведення засідань команди супроводу, прийняття спільних рішень та моніторингу результатів підтримки здобувача освіти.

Участь команди психолого-педагогічного супроводу у визначенні освітніх потреб дитини, розробленні, реалізації та моніторингу індивідуальної програми розвитку. Документування діяльності команди супроводу. Партнерська взаємодія із сім'єю, дотримання етичних принципів, конфіденційності та забезпечення найкращих інтересів дитини. Практичні аспекти ефективної міждисциплінарної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 2.2. Партнерство з батьками як необхідна умова успішного інклюзивного навчання.

Сім'я як ключовий учасник освітнього процесу та член команди психолого-педагогічного супроводу. Нормативно-правові та етичні засади

співпраці закладу освіти із сім'єю дитини з особливими освітніми потребами. Принципи педагогіки партнерства: взаємоповага, довіра, рівноправність, відповідальність та дитиноцентризм.

Форми та методи взаємодії педагогічних працівників із батьками. Особливості побудови ефективної комунікації, консультування та підтримки сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Роль батьків у визначенні освітніх потреб дитини, розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, моніторингу досягнень і створенні сприятливих умов для навчання та розвитку.

Участь асистента педагога у налагодженні партнерських відносин між закладом освіти та сім'єю. Технології конструктивної взаємодії, профілактика та вирішення конфліктних ситуацій. Формування культури співпраці, підтримка батьківської компетентності та забезпечення узгодженості дій усіх учасників освітнього процесу задля успішного навчання, розвитку та соціалізації дитини в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 2.3. Інклюзивно-ресурсні центри в системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами: напрями діяльності та взаємодія із закладами освіти.

Нормативно-правові засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) в Україні. Мета, завдання та основні напрями діяльності ІРЦ у забезпеченні права дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту. Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини, визначення її особливих освітніх потреб та рекомендацій щодо організації освітнього процесу.

Роль ІРЦ у наданні психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та консультаційних послуг. Участь фахівців ІРЦ у діяльності команди психолого-педагогічного супроводу. Взаємодія ІРЦ із закладами дошкільної, загальної середньої та спеціальної освіти щодо створення умов для навчання, розвитку та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Особливості співпраці педагогічних працівників, асистента педагога та фахівців ІРЦ у процесі визначення освітніх потреб дитини, розроблення та реалізації індивідуальної програми розвитку, моніторингу динаміки розвитку та оцінювання ефективності наданої підтримки. Консультативна допомога батькам та педагогам. Міжвідомча взаємодія як умова забезпечення комплексного супроводу дітей з особливими освітніми потребами та підвищення якості інклюзивного навчання.

Орієнтовний перелік практичних завдань

Практичне завдання №1.

Проаналізувати нормативно-правові документи, що регламентують діяльність асистента педагога в умовах інклюзивного навчання, та визначити його основні функції й повноваження.

Завдання: Опрацювати та проаналізувати нормативно-правові документи, що регламентують організацію інклюзивного навчання та

професійну діяльність асистента педагога. На основі проведеного аналізу визначити основні функції, завдання, права, обов'язки та відповідальність асистента педагога в інклюзивному освітньому середовищі. Підготувати узагальнену характеристику професійної діяльності асистента педагога, розкривши особливості його взаємодії з учителем, членами команди психолого-педагогічного супроводу, батьками та іншими учасниками освітнього процесу. Сформулювати висновки щодо ролі асистента педагога у забезпеченні якісного інклюзивного навчання та підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Практичне завдання №2.

Розробити алгоритм взаємодії асистента педагога з учителем та іншими членами команди психолого-педагогічного супроводу під час організації освітнього процесу.

Завдання: Розробити алгоритм взаємодії асистента педагога з учителем, батьками та іншими членами команди психолого-педагогічного супроводу під час організації інклюзивного освітнього процесу. Визначити основні етапи співпраці, функції та відповідальність кожного учасника команди, особливості обміну інформацією, планування та координації спільної діяльності. Обґрунтувати роль асистента педагога в забезпеченні ефективної командної взаємодії, створенні умов для успішного навчання, розвитку та соціалізації здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. За результатами роботи підготувати схему або модель командної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі.

Практичне завдання №3.

Проаналізувати практичні кейси щодо організації інклюзивного навчання та визначити оптимальні шляхи розв'язання професійних ситуацій.

Завдання: Проаналізувати запропоновані практичні кейси щодо організації інклюзивного навчання в закладі освіти. Визначити проблемні аспекти професійної ситуації, освітні потреби здобувача освіти та можливі причини виникнення труднощів. Запропонувати оптимальні шляхи розв'язання ситуації з урахуванням принципів інклюзивної освіти, командного підходу та індивідуальних особливостей дитини. Обґрунтувати дії асистента педагога, учителя та інших членів команди психолого-педагогічного супроводу щодо забезпечення ефективної підтримки, успішного навчання та соціалізації здобувача освіти в інклюзивному освітньому середовищі.

Практичне завдання №4.

Розробити пропозиції щодо адаптації освітнього середовища, навчальних матеріалів або видів діяльності відповідно до індивідуальних потреб здобувача освіти.

Завдання: Проаналізувати індивідуальні освітні потреби здобувача освіти на основі запропонованого кейсу та розробити пропозиції щодо адаптації освітнього середовища, навчальних матеріалів, методів навчання та видів діяльності. Обґрунтувати доцільність запропонованих адаптацій відповідно до особливостей розвитку, можливостей та потреб дитини. Визначити роль асистента педагога у впровадженні адаптацій та забезпеченні

ефективної участі здобувача освіти в освітньому процесі. Підготувати рекомендації щодо створення сприятливих умов для навчання, розвитку, комунікації та соціалізації дитини в інклюзивному освітньому середовищі.

Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

ормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. Професійний стандарт та посадові обов'язки асистента педагога в інклюзивному освітньому середовищі.

учасні тенденції розвитку інклюзивної освіти в Україні та світі. Принципи універсального дизайну в навчанні (Universal Design for Learning, UDL).

особливості організації інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти.

оделі спільного викладання (co-teaching) та особливості їх застосування в інклюзивному класі.

омандний підхід у психолого-педагогічному супроводі дітей з особливими освітніми потребами.

едагогічне спостереження як інструмент визначення освітніх потреб здобувачів освіти.

ндивідуальна програма розвитку: структура, порядок розроблення та реалізації.

адаптація та модифікація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами.

особливості взаємодії асистента педагога з учителем, батьками та іншими учасниками освітнього процесу.

нклюзивно-ресурсні центри: функції, напрями діяльності та співпраця із закладами освіти.

ормування соціальної компетентності та навичок комунікації у дітей з особливими освітніми потребами.

рофесійна етика, академічна доброчесність та культура педагогічного спілкування в інклюзивній освіті.

рофесійний розвиток асистента педагога: самоосвіта, підвищення кваліфікації та розвиток професійної компетентності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 22 жовтня

- 2025 року № 1343). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#n10>.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.
 5. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
 6. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
 7. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>.
 8. Про внесення змін до Примірного положення про команду психологопедагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 №787 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>.
 9. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 №527-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>

Основна

1. Квітка Н.О., Лапін А.В., Готовність педагогів до роботи з дітьми з ООП в умовах війни та повоєнний час: навч.-метод. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 194 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14562>.
2. Компанець Н.М. Навчальна поведінка дитини з ООП: рівні поведінкового втручання: наук.-метод. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. НАПН України, 2025. 88 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14318>.
3. НУШ: навчально-методичний довідник (розробники: Л. Голодюк, Л. Солонько, О. Ревнивцева, І. Коса, Н. Черткова, Л. Хлань, М. Чала, В. Кондратова, О. Татаренко, Т. Железна, Н. Клімкіна). <https://sites.google.com/view/edu--method-reference-book/>
4. НУШ: базова середня освіта: путівник онлайн-курсу. URL: <https://drive.google.com/file/d/15ygoTnP4XP7Das50pjR9yipRW0czqaQ1/view?usp=sharing>.
5. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами/методичні рекомендації/укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/08/11854/>.

6. Прохоренко Л. І., Бужинецька К. Б., Бабяк О. О., Батошева Н. І. (2025) Інтеграція осіб з особливими потребами під час криз: психологічний та психотерапевтичний супровід. Монографія. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. НАПН України. 210 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14501>.
7. Радкевич В. О., Пригодій М. А., Лупаренко Л. А., Кравець С. Г., Герлянд Т. М., Кручек В. А. Цифрова трансформація освіти: штучний інтелект в сучасному освітньому просторі: інформаційно-аналітичні матеріали до загальних зборів НАПН України. Київ: Інституту професійної освіти НАПН України, 2025. 17 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746629/1/AI_IPO_info_2025.pdf.
8. Ярмола Н.А. Інклюзивне навчання: підручник. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 125 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14559>.

Додаткова література

1. Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції / уклад. Єфіменко С., за заг. ред. Скрипки Г. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2025. 451с. URL: <https://drive.google.com/file/d/15BvX0lY9pMI11auXvl6hFGZnAtPWOQiO/view?usp=sharing>.
2. Голодюк Л. Нова українська школа: освіта для сталого розвитку. Цифрова трансформація та безпека освітнього простору у системі неперервної освіти регіону: науково-методичний вісник № 61. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2025. С. 52-61. URL: <https://drive.google.com/file/d/1NsNjPpPSClOV-QcKzUIYmfGQKtQc7X9/view?usp=sharing>.
3. Голодюк Л. Зміна освітньої парадигми у Новій українській школі. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти: Науково-методичний вісник № 58. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2022. С.78-89. URL: https://drive.google.com/file/d/1uOeL2Rw3a49xiVzAj_ml4SaqSmKyyhl/view.
4. Крок за кроком. Посібник із подолання освітніх втрат / уклад.: Пасічник О. Ліннік О. Київ, 2025. 94 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita2/nadoluzhennia-osvitnikh-vtrat/30/vstup-3.pdf>.
5. Литвиненко О. Цифрові навички сучасного педагога. Цифрова трансформація та безпека освітнього простору у системі неперервної освіти регіону: науково-методичний вісник № 60. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. С. 205-208. URL: https://drive.google.com/file/d/10Di47ix4tKnvZULQgMze5Su_ALTSvB4/view?usp=sharing.
6. Лисогор Л., Берендєєв С., Косенчук Ю. Використання електронних освітніх матеріалів у освітньому процесі: сучасні підходи і технології Нової української школи. Випуск 1: навчально-методичний посібник. Київ: ДУ

- «Український інститут розвитку освіти», 2023. 117с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/metodychnirekomendacziyi.pdf>.
7. Проектування відкритого освітнього середовища з елементами штучного інтелекту для професійного розвитку вчителів: методичний посібник / Барладим В., Бруяка А. та ін. / за ред. Шишкіної М., Коваленко В. Київ: ІЦО НАПН України, 2025. 196 с.
 8. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання /укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ: ЮНЕСКО, 2024. 88 с. URL: https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2024/10/czyfrovyj_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrosta_nnya.pdf.